

МЕТОДИ СТВОРЕННЯ ВИСОКОПРОДУКТИВНИХ ГЕНОТИПІВ БУКОВИНСЬКОГО ТИПУ АСКАНІЙСЬКОЇ КАРАКУЛЬСЬКОЇ ПОРОДИ ОВЕЦЬ

Г. В. Дроник, Т. О. Чернолиз, О. Б. Лесик, М. В. Похивка

Буковинський інститут АПВ НААН України

Наведені прийоми і методи роботи з вівцями буковинського типу асканійської каракульської породи, добре пристосованих до умов вологого клімату західного регіону, з метою підвищення відтворювальної здатності, молочності та виробництва високоякісних смушків плоского та ребристого типів.

Ключові слова: СМУШКИ, ПЛОДЮЧІСТЬ, ТИПИ, ПЛОСКИЙ, РЕБРИСТИЙ, МОЛОКО, ЕФЕКТИВНІСТЬ

Каракульська порода — одна з найдавніших пород світу. На Україні в південних регіонах розводять смушкових овець з кінця минулого сторіччя для одержання смушків і молока. В інституті «Асканія-Нова» методом відтворювального схрещування овець каракульської і романовської порід створено асканійський породний тип багатоплідного каракуля з високою плодючістю (150–180 %) і високим виходом (60–75 %) першосортних смушок [2].

Попит на смушкову продукцію обумовив потребу розвитку овець цього напрямку в нових районах. На Буковині 50 років тому назад каракулівництво розвивалось на основі схрещування місцевих смушкових овець породи чушка з каракульськими баранами. У наступні роки з метою підвищення плодючості, живої маси, молочності, якості смушків використовували плідників з племзаводу «Асканія-Нова» і кращих господарства Молдови.

Відомо, що в основу створення багатьох типів овець каракульської породи покладена смушкова продукція, якість смушків та їх забарвлення (чорний, сірий, сур, рожевий та інші) [3]. Основним класичним типом багато років при розведенні овець каракульської породи був жакетний. І тільки за останні роки в зонах розведення каракульських овець (Молдова, Узбекистан, Казахстан) у зв'язку з вимогами ринку почали створювати тварин ребристого та плоского смушкових типів з метою одержання тонкомездрових перших сортів.

Вперше на Україні в умовах західного регіону створено, апробовано та затверджено Мінагрополітики (наказ № 176/36 від березня 2009 року) новий буковинський тип асканійської каракульської породи овець, який відрізняється покращеною якістю смушків, тобто наявністю плоского і ребристого типів, високим виходом товарного молока [1, 4].

Матеріали і методи

Робота з вівцями буковинського типу асканійської каракульської породи проводиться в господарствах «Берестецький вівчарик», «Вівчарик», «Пастушок» Новоселицького району Чернівецької області. Дослідження проводяться згідно з тематичним планом науково-дослідних робіт за програмою «Вівчарство».

В основу роботи створення високопродуктивних генотипів покладено методи селекції, які розроблені для умов вологого клімату західного регіону. Вивчена структура стада, перспективні смушкові типи, методи добору і підбору. Оцінка тварин проводилась за комплексом ознак в різні періоди росту. Для відбору тварин в селекційні групи використовували цільові стандарти. Мета роботи — встановити прийоми та методи селекції з вівцями буковинського типу асканійської каракульської породи.

Результати й обговорення

Овець на Буковині розводять в фермерських господарствах і приватному секторі. Робота проводиться на 2 племрепродукторах і 1 племзаводі. На сьогодні в них знаходиться 1210 голів, в тому числі 995 вівцематок або 82,2 %.

Розроблені мінімальні вимоги до племінних репродукторів з розведення овець каракульської породи на Україні.

Таблиця 1

Мінімальні вимоги до племінних заводів і племінних репродукторів з розведення овець каракульської породи

Показник	Племзавод		Племрепродуктори		
	вимоги	«Берестецький вівчарик»	вимоги	«Вівчарик»	«Пастушок»
Всього голів		630		307	273
Кількість вівцематок	400	520	50	245	230
Питома вага вівцематок і ярок ст. року, %		82,5		79,0	84,2
з них класу еліта і перший, %	65,0	73,0	60,0	80,0	71,7
Баранів-плідників класу еліта, %	65,0	86,6	60,0	100,0	83,3
Жива маса, кг					
баранів	75	95	70	110	86
вівцематок	53	58	50	58	55
Вихід ягнят від 100 вівцематок, голів	150	135	130	138	117
Вихід смушків перших сортів, %	70,0	71,6	60,0	65,5	67,0
Вихід шкурок великого і середнього розмірів, %	95,0	96,5	95,0	97,8	96,3

Показники продуктивності овець буковинського типу каракульської породи перевищують вимоги для племінних тварин. Серед вівцематок знаходиться 71,7; 73,0; 80 % тварин еліта і першого класу проти вимог 60–65 %. За живою масою барани-плідники перевищують вимоги — на 27,6–57,1 %, вівцематки — на 9,4–16,0 %. Слід зазначити, що вівці каракульської породи на її батьківщині не відрізняються високою плодючістю (105–107 %). На Буковині з метою покращення плодючості використовували асканійський породний тип багатоплідних каракульських овець. На сьогодні вихід ягнят на 100 вівцематок становить 117–138 голів, що перевищує середні показники по породі на 12–32 голів, але дещо поступаються вівцям багатоплідного каракуля. Ці показники в значній мірі впливають на молочну продуктивність вівцематок. Встановлено, що вівцематки які народили двох і більше ягнят продукують значно більше молока, ніж ті, які традиційно приносять одне ягня.

При збільшенні виходу ягнят на 100 вівцематок з 117 до 143 голів збільшується вихід товарного молока від вівцематки з 95 до 132кг або на 38,9 %. Таким чином, для збільшення виходу товарного молока значну увагу слід приділяти відтворенню стада та селекції на підвищення плодючості вівцематок. Селекція за плодючістю проводили шляхом відбору ярок і баранів, які народилися в числі двійнят з більшою живою масою, високою якістю смушків. Крім того постійно проводиться добір вівцематок за розвитком вимені. Встановлено, що вівцематки з чашоподібним вим'ям виробляють на 20–25 % молока більше ніж з округлим.

Таблиця 2

Вихід товарного молока в залежності від плодючості вівцематок

Господарство	Вихід ягнят на 100 вівцематок	Вихід товарного молока від вівцематки, кг
ВГ «Пастушок»	117	95
ФГ «Берестецький вівчарик»	132	121
ФГ «Вівчарик»	143	132

Відомо, що оптимальна структура стада овець є одним з основних резервів інтенсифікації галузі вівчарства. Що стосується структури стада при розведенні овець буковинського типу асканійської каракульської породи, то слід, відмітити, в господарствах прийнято утримувати в стаді не менше 80 % вівцематок. Це сприяє одержанню якомога більше ягнят та товарного молока, що є одним з основних резервів інтенсифікації галузі.

За багаторічними даними встановлено, що вівці нового типу крупноплідні. Жива маса ягнят-одинаків при народженні становить 5–6 кг, двійнят — 4,5–4,7 кг. Між живою масою вівцематок і живою масою приплоду існує позитивний взаємозв'язок. Від крупних вівцематок живою масою вище 50 кг народжуються близько 80 % ягнят живою масою 4,5–5,5 кг, а від молодих живою масою до 45 кг — близько 25 % тварин живою масою менше 4 кг.

Тому для відбору тварин у селекційні стада використовували цільові стандарти, які передбачали слідуєчі показники продуктивності: жива маса вівцематок не менше 50 кг, плодючість 120–130 %, вихід товарного молока не менше 80 кг, смушків I сорту 60–65 %.

Велике значення надається відбору тварин за конституцією. Дорослі тварини поділяються на три типи (ніжний, міцний, грубий). Вівці міцної конституції (близько 80 % від загальної кількості) мають помірно розвинутий кістяк, міцні ноги. Тварини високопродуктивні з плодючістю 130–150 %, високо молочні. Є частина тварин ніжного типу (8 %), які мають тонкий, міцний кістяк і нагадують тощехвостих смушкових овець. Вони народжують ягнят дрібнозавіткової групи, продукують менше молока і поступово підлягають вибракуванню.

Вівці грубого типу (8–11 %) більш крупніші з міцним кістяком, мають дещо потовщену і рихлувату шкіру. Ягнята народжуються великими, добре ростуть і розвиваються. Ці тварини високо молочні, однак смушки в них з дещо потовщеною міздрою. Частково підлягають вибракуванню тих тварин, які мають кавказький смушковий тип.

Тварини буковинського типу різноманітні за забарвленням (чорні, сірі, коричневі). За останні роки з'явився інтерес до овець коричневого забарвлення і кількість їх поступово збільшується, шляхом використання відповідних плідників. У минулому році сформовані групи овець коричневого (сур) забарвлення з поголів'ям 150 голів і розпочата робота для подальшого їх розмноження. Залишається перспективним розведення овець сірого забарвлення. Одним з завдань було створення стад овець плоско-ребристої смушкової групи. Питома вага їх за остання роки збільшується. Лише за два останні роки кількість ягнят плоского типу збільшилась з 28,5–32,5 % до 40,5–42,7 %. З переходом на виробництво шкурок плоско-ребристої групи, питома вага смушків кавказького типу зменшилися майже в 2 рази (табл. 3).

Встановлено, що форма завитків та їх різноманітність у значній мірі залежить від довжини волосу, який формує завитки. Довжина волосу на крижах у ягнят плоско-ребристої групи становить 5–8 мм, в той час як у ягнят жакетного типу 9–11 мм з більш потовщеною міздрою. При розведенні овець плоско-ребристої групи ягнят можна забивати на смушки в більш пізні строки в 5–7-денному віці, ніж при одержанні жакетних смушків, тому і площа шкурки значно більша. Розмір завитків смушків в основному середній (65,4 %), крупний (19,7 %), дрібний (14,9 %).

Таблиця 3

Розподіл ягнят за смушковими типами

Пробонітовано ягнят	Кількість	Смушкові типи, %			
		жакетний	ребристий	плоский	кавказький
Одинаків	2294	34,5	17,4	40,5	7,6
Двійнят	1086	36,6	13,7	42,7	7,0
В середньому	3380	35,1	16,9	41,3	7,4

Розмір шкурки плоско-ребристої групи досить великий і становить в одинаків 2080–2520 см², двійнят — 1850–2100 см², що впливає на вихід смушків I сортів (65–75 %) і ринкову вартість. З метою збільшення виробництва смушків плоско-ребристої групи закладено три генеалогічні лінії баранів чорного і одна лінія коричневого забарвлення. Що стосується ягнят з низькою якістю смушків залишати на м'ясо економічно не вигідно, в зв'язку з великими витратами на їх утримання та годівлю, в той час як вартість товарного молока, одержаного від вівцематки після забою ягнят значно вища. На вирощування залишають найбільш життєздатну частину ярок і висококласних баранчиків для ремонту власного стада та реалізації (20–30 %), на смушки забивають 70–80 % ягнят.

Технологія розведення овець буковинського типу поряд з одержанням смушків високої якості, передбачає виробництво значної кількості товарного молока. Вівцям цього

типу притаманна висока молочна продуктивність, що дозволяє продукувати по 90–100кг молока від вівцематки для виготовлення бринзи. Тому постійно слід проводити селекцію овець по добору високопродуктивних генотипів з високою молочністю.

Таким чином, перспективні прийоми і методи роботи з каракульськими вівцями сприяли створенню високопродуктивних, конкурентноздатних стад овець каракульської породи, добре пристосованих до умов вологого клімату західного регіону, яким притаманні високі показники плодючості, молочності при високій якості смушків.

H. V. Dronyk, T. O. Chernomyz, O. B. Lesyk, M. V. Polyhova

METHODS OF CREATION OF HIGH PRODUCTIVE GENOTYPES OF BUKOVINA TYPE ASKANIAN KARAKUL SHEEP BREEDS

S u m m a r y

The results of the use of methods and techniques for creating highly productive herds of sheep Bukovina type Askanyiskaya Karakul breed with high rates of fertility, milk production, sheepskin qualities in a humid climate of western region of Ukraine.

Г. В. Дроник, Т. О. Черномыз, О. Б. Лесык, М. В. Похывка

МЕТОДЫ СОЗДАНИЯ ВЫСОКОПРОДУКТИВНЫХ ГЕНОТИПОВ БУКОВИНСКОГО ТИПА АСКАНИЙСКОЙ КАРАКУЛЬСКОЙ ПОРОДЫ ОВЕЦ

А н н о т а ц и я

Приведены результаты использования приёмов и методов создания высокопродуктивных стад овец буковинского типа асканийской каракульской породы с высокими показателями плодовитости, молочности, смушковых качеств в условиях влажного климата западного региона Украины.

1. *Дроник Г. В.* Характеристика овец буковинського типу асканійської каракульської породи : міжвід. темат. наук. зб. «Вівчарство» / Г. В. Дроник, Т. О. Черномыз, О. Б. Лесык та ін. — 2009. — № 35. — С. 60–65.

2. Пререгон И. Л. Методика выведения новой породы овец — многоплодный каракуль / И. Л. Пререгон // Бюл. научно-техн. информ. — 1957. — Т. IV, из. II. — С. 20–24.

3. *Туринський М. М.* Каракульська порода : кн. «Вівчарство України» / М. М. Туринський, Н. А. Кудрик. — 2006. — С. 288–330.

4. *Черномыз Т. О.* Каракульські вівці на Буковині / Т. О. Черномыз, М. В. Похывка // Тваринництво України. — 2003. — № 3. — С. 21–22.

Рецензент: головний науковий співробітник лабораторії живлення ВРХ, доктор біологічних наук, професор Янович В. Г.